

DR. ÁNGELA PISKERNIK

botaničarka,
naravovarstvenica,
prva Slovenka z
nazivom doktorja
znanosti
(1886–1967)

Dr. Ángela Piskernik,
prirodopisnica.

Karikatura Maksima Gasparija, ki je bila objavljena v Ilustriranem Slovencu 10. oktobra 1926 ob šesti obletnici koroškega plebiscita.

1. Ángela Piskernik se je rodila 27. avgusta 1886 v Lobniku pri Železni Kapli na Koroškem. Med leti 1894–1900 je v Železni Kapli obiskovala trirazredno ljudsko šolo. Od leta 1902 je obiskovala pripravljalni tečaj in redni pouk na zasebnem učiteljsku uršulink v Celovcu, kjer je leta 1907 maturirala. V naslednjih letih se je zasebno pripravljala na maturo na gimnaziji v Gradcu, kjer je leta 1910 maturirala in bila »proglášena za zrelo obiskovanja univerze, v

kolikor je to po obstoječih predpisih ženskam dovoljeno.«[1] Mlada Korošica ni imela lahke poti do univerze na Dunaju. Bila je ženska in bila je Slovenka. V letih 1910–1914 je na dunajskem vseučilišču študirala naravoslovne vede. Leta 1914 je kot prva Slovenka postala doktorica znanosti, in sicer s področja

10 1 11 12 14 2 15

2. Zaradi narodnostnega udejstvovanja oziroma dejavnosti v slovenskih društvih je avstrijske oblasti niso sprejele v državno službo. Leta 1916 je dobila službo v Kranjskem deželnem muzeju Rudolfinumu v Ljubljani. Skrbela je za prirodopisni oddelek z vsemi naravoslovnimi zbirkami in delala tudi v knjižnici in arhivu. V letu 1920 se je muzej preimenoval v Narodni muzej.

»Razmere na tem zavodu niso bile prijetne ...« Ángela Piskernik v Narodnem muzeju pred 2. svetovno vojno. Arhiv Narodnega muzeja Slovenije. Foto: Fran Vesel.

Prirodopisni oddelek je dobil novega vodjo in za Ángelo so se tako po strokovni kot po človeški plati začeli težki časi. Tedanji muzejski ravnatelj Josip Mantuani in njeni moški sodelavci so se o njeni strokovni usposobljenosti izražali zelo podcenjevalno, njen doktorat je bil namerno prezrt, »pomotoma« so jo popoldne zaklenili v pisarno. V letu 1926 je vlada v Beogradu sprejela varčevalne ukrepe in žrtev teh ukrepov je bila Ángela Piskernik, ki je izgubila službo. Prirodopisni oddelek se je leta 1944 osamosvojil in postal muzej v Ljubljani.

11 11 17 14 2 12

3. V letih 1919–1920 je aktivno sodelovala pri agitaciji za

4 11 7

2 6 18 14 9. Z nastopi na različnih

Šele devetdeset let po plebiscitu so nekateri kraji na (avstrijskem) južnem Koroškem dobili dvojezične krajevne table. Foto: Nada Praprotnik.

shodih je poskušala pridobiti volilce za glasovanje za Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Zaradi tega je od nemškega prebivalstva Koroške slišala marsikaj na svoj račun, med drugim tudi: »Pisker na glavo in jezik za zobe!«[2]

4. Zaradi sodelovanja z Osvobodilno fronto je bila leta 1943 aretirana in v začetku leta 1944 so jo odpeljali v nemško

4 10 6 10 9 1 15 14

taborišče Ravensbrück. Trpljenje v taborišču smrti je podrobno

»Lačne – smo si pravile recepte in se nam je zdelo, da to pomaga proti lakoti.« Arhiv republike Slovenije (SI AS 1982 Piskernik Ángela, t. e. 1, mapa 1, Ravensbrück, zvezek kuharskih receptov).

opisala v spominih.[3] Bila je že izbrana za smrt v krematoriju. Srečno naključje je bilo, da se ji je izognila. Lačne taboriščnice so se zelo rade pogovarjale o hrani in si pripovedovale najrazličnejše recepte. Ángela jih je skrbno zapisovala. Drobnoknjižico receptov in spominov na taboriščno življenje ji je uspelo pretihotapiti domov. Ta kuharska knjiga je edinstvena na svetu! Iz taborišča se je vrnila šele sredi julija leta 1945, shujšana, oslabela in težka samo 38 kg!

Herbarijska pola s srebrno kvemočnico, ki jo je dr. Angela Piskernik nabrala na Crni prsti. (LJM, Prirodoslovni muzej Slovenije). Foto: Ciril Mlinar.

5. V letu 1945 je postala ravnateljica Prirodoslovnega muzeja. Leta 1950 se je upokojila in bila do leta 1953 honorarna ravnateljica. V teh letih je poskrbela za knjižnico, za javna predavanja in za nakup nekaterih entomoloških zbirk. Nabirala je tudi rastline za tako imenovani Lokalni in

ekskurzijski

6 11 18 1 15

Vhod v vrt s ceste. Franc Barbič, dr. Vlado Tregubov, dr. Ana Budnar, dr. Angela Piskernik in prof. Vlasta Tominšek, 11. junija 1949. Arhiv Prirodoslovnega muzeja Slovenije.

6. 15 2 1 10

v Trenti je najstarejši alpski botanični vrt v naravnem okolju v Sloveniji. Leta 1926 ga je ustanovil tržaški trgovec Albert Bois de Chesne. Želel je, da bi bil sprehod po vrtu sprehod iz dolin do naših najvišjih vrhov. Po 2. svetovni vojni, ko je bil ta del Primorske priključen k Jugoslaviji, mu vrt ni bil več dostopen. Velika zasluga dr. Ángele Piskernik pa je bila, da vrta niso prepustili propadu. Skupaj

s slovenskimi botaniki je poskrbela, da so ga obnovili in ga leta 1951 zavarovali. Dobro se je zavedala ne le njegove botanične, ampak tudi velike kulturne vrednosti. V Prirodoslovnem muzeju Slovenije je videla tisto ustanovo, ki naj zanj skrbi.

7. Njeno glavno botanično delo pa sta obe izdaji *Ključa za določanje cvetnic in praprotnic*. Tudi s tem delom se je trajno zapisala v zgodovino slovenske botanične znanosti in kulture. Zapisala je, da jo je vodila »topla želja, da bi olajšala in priljubila dijakom študij botanike.«[4]

Rastlinski 17 4 6 12 1 10

2 15

so dobesedno ključ, ki nam odpirajo

vrata v vednost o rastlinah kakega območja. Prva izdaja je izšla leta 1941. To je bilo prvo tako delo v slovenskem jeziku in je omogočilo v domači besedi spoznavati naše rastlinsko bogastvo. V letu 1951 je izšla druga predelana in pomnožena izdaja. Kasneje so izšli še štirje dopolnjeni in razširjeni določevalni ključ (Mala flora Slovenije, 1969, 1984, 1999 in 2007). »Piskernica«, kakor so starejši botaniki ljubkovalno imenovali njen ključ, ni bila več aktualna.

Ključ za določanje cvetnic in praprotnic, 1941.

Značka Gorske straže. Foto: Ciril Mlinar.

8. Pomembno je bilo delovanje Ángele Piskernik na področju varstva narave in prav po tem delu jo večina javnosti najbolj pozna. Bila je prva, ki se je na Slovenskem s tem poklicno ukvarjala. Sodelovala je pri pripravi odloka o zavarovanju rastlinskih in živalskih vrst ter nekaterih naravnih območij (Rakov

Škocjan, Martuljek, Robanov kot, Juliana ...). Leta 1954 je bila glavna pobudnica za ustanovitev Gorske straže. Osnovni namen je bil, da »vzgoja državljanje v pravilnem odnosu do narave in prepreči opustošenje«.[5] Prizadevala si je za oživitve našega edinega narodnega parka in leta 1961 je bil narodni park zavarovan. Leta 1962 je ustanovila revijo Varstvo narave. Evropska naravovarstvena ustanova Stiftung F.V.S. ji je za ta njena prizadevanja leta 1967 podelila Van Tienhovenovo nagrado. Bila je tudi članica Mednarodne komisije za varstvo Alp (CIPRA). V letu 1967 je postala njena častna članica.

Končno geslo:

11 1 17 4 12 6 17 10 4 14 9 15 6
18 4 2 15 7 1 4 17
Z 10 1 10 15 1

Družinski moto, ki je spremljal Ángelo na njeni življenjski poti.

Ime in priimek

Ime Oš

Naslov Oš ali domači naslov

Rešitev oddaj v svoji knjižnici ali jo pošlji na naslov:

MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, Kersnikova 2, 1000 Ljubljana »Za MEGA kviz«

Opombe:

[1] Piskernik, Á.: *Osebni stanovski izkaz*. Arhiv Narodnega muzeja Slovenije.

[2] *Koroško Korošcem*. Pisker na glavo! 10. 5. 1920, letnik 2, št. 27, str. 4.

[3] Piskernik, Á./A. Vrbnikova: *Spomini koroške Slovenke na Ravensbrück*. Naša žena, št. 3, str. 76–78, 1947. Piskernik, Á.: *Zapiski iz Ravensbrücka. Koroška v borbi. Spomini na osvobodilno borbo v Slovenski Koroški*. Str. 198–205, 1951.

[4] Piskernik, Á.: *Ključ za določanje cvetnic in praprotnic*. Str. VII, 1941.

[5] Piskernik, Á.: *Gorska straža. Varstvo spomenikov* 5. Str. 170, 1955.

Viri:

Muratović, Amir: *Kuharska knjiga dr. Ángele Piskernik*. Televizija Slovenija, 2012. Video DVD (50 min.). (<http://tv.slo.si/predvajaj/kuharska-knjiga-dr-angele-piskernik/ava2.136320538/>)

Peterlin, Stane: *Anton Šivic in Ángela Piskernik v obdobju med alpskim varstvenim parkom in prvim Triglavskim narodnim parkom*. Str. 44–52. V: Tomaž Banovec, Jože Mihelič, Renato Vidrih, Stane Peterlin, Peter Skoberne, Tone Wraber, Martin Solar (ur.): *Snovalci Triglavskega narodnega parka – ljudje pred svojim časom*. Zbornik posveta ob 25. letnici TNP 1981–2006. Bled: Javni zavod Triglavski narodni park, 2006.

Praprotnik, Nada: *Ob 120. obletnici rojstva dr. Ángele Piskernik (1886–1967)*. Argo 49 (1), str. 7–15, 2006.

Stergar, Janez: *Dr. Ángela Piskernik (1886–1967), prva slovenska naravovarstvenica. V čas zapisane Slovenke*. Gea 15 (8), str. 72–75, 2005.

Stergar, Janez: *Ángela Piskernik (1886–1967), prva slovenska botaničarka in naravovarstvenica. V: Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Zbrale in uredile: Alenka Šelih, Milica Antič Gaber, Alenka Pušar, Tanja Renar, Rapa Suklje in Marta Verginella. Ljubljana: Tuma: SAZU, 2007, 2012.

Stergar, Janez: *Oživiljeni spomin: dr. Ángela Piskernik (1886–1967), najpomembnejša koroška Slovenka 20. stoletja*. Koroški koledar, str. 135–174, 2010.

Pripravlila:

Dr. Nada Praprotnik, Prirodoslovni muzej Slovenije